

ks. Andrzej Bruździński

Historyk liturgii

ks. dr hab. Józef Andrzej (Wacław) Boguniowski SDS

(1933–2007)

Józef Andrzej Boguniowski urodził się w Bielsku-Białej w dniu 20 listopada 1933 roku w rodzinie rolniczo-rzemieślniczej¹. Rodzicami jego byli: Andrzej i Jadwiga z domu Krywult. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Bielsku-Białej wstąpił w roku 1949 roku do Niższego Seminarium Duchownego Księży Misjonarzy w Krakowie, a rok później przeszedł do podobnej szkoły prowadzonej przez salwatorianów w Mikołowie Śląskim. Jako absolwent takich szkół spotkał się ze strony szkolnego aparatu komunistycznego z trudnościami w zdaniu matury. Zdał ją dopiero w systemie eksternistycznym w grudniu 1957 roku w Trzebnicy.

Po likwidacji przez władze komunistyczne małych seminariów rozpoczął nowicjat w Towarzystwie Boskiego Zbawiciela (salwatorianów), który odbył w klasztorze w Bagnie k. Wrocławia. Ten okres formacji zakonnej rozpoczął w dniu 14 sierpnia 1952 roku i wówczas otrzymał imię Wacław. Pierwsze śluby zakonne złożył 15 sierpnia 1953 roku, a profesję wieczystą pięć lat później (15 sierpnia 1958), podobnie jak pierwszą także w Bagnie. W latach 1953–1959 odbył studia filozoficzne i teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Salwatorianów w Bagnie. Na początku kwietnia 1959 roku w Bagnie otrzymał z rąk biskupa Andrzeja Wronki (1897–1974) święcenia diakonatu, a pod koniec czerwca tegoż roku święcenia kapłańskie w Trzebnicy z rąk biskupa Bolesława Kominka (1903–1974).

W latach 1960–1963 ks. Boguniowski odbył specjalistyczne studia liturgiczne na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego pod kierunkiem ks. prof. Wacława Schenka (1913–1982). Wiedzę z liturgii

¹ Biogram oparty jest zasadniczo na dokumentach znajdujących się w Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Podstawowe wiadomości i daty z życia ks. Boguniowskiego zawarte są także w biogramie zamieszczonym w: *Who is who w Polsce. Leksykon biograficzny z ok. 20.500 nowymi wprowadzeniami, z ok. 4.500 zmianami i z ok. 5.000 wymienionymi nazwiskami znanych polskich osobistości, częściowo ze zdjęciami*. [Encyklopedia biograficzna z życiorysami znanych Polek i Polaków], [cz. 1: A–Mać], Zug 2003², s. 315–316.

pogłębiał on w latach 1963–1967 w Pontificio Ateneo S. Anselmo w Rzymie, gdzie w 1967 roku otrzymał magisterium „in s. Liturgia” na podstawie interdyscyplinarnej pracy napisanej pod kierunkiem prof. dr. Raphaela Schultego OSB (* 1925) na temat nabożeństw ludowych *Pia exercitia. Begriff, Entstehung und pfarrseelsorgerische Bedeutung*. W październiku 1967 roku rozpoczął na *Anselmianum* studia doktoranckie na seminarium naukowym prowadzonym przez prof. dr. Burkharda Neunheusera OSB (1903–2003), które zmuszony był przerwać z powodu odmowy przedłużenia paszportu przez komunistyczne władze PRL. Po powrocie do kraju kontynuował studia na Wydziale Teologii Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, gdzie uzyskał kolejne magisterium w maju 1972 roku. W związku z planowanym wówczas przez przełożonych zakonnych nowym zajęciem (archiwista w Archiwum Generalnym Zgromadzenia) w tym miesiącu odbył także staż we wszystkich oddziałach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie.

W czasie swego drugiego pobytu w Rzymie (1972–1987) ks. Boguniowski odbył w latach 1972–1973 roczny kurs archiwistyki w La Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica², a w roku następnym studia w Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana. Po paru latach pracy w archiwum generalnym zgromadzenia podjął na nowo studia doktoranckie w Pontificio Ateneo S. Anselmo. W grudniu 1986 roku obronił na tejże uczelni doktorat z teologii liturgiki na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem wspomnianego prof. dr. Burkharda Neunheusera OSB *Domus Ecclesiae. Der Ort der Eucharistiefeyer in den ersten Jahrhunderten. Tatsachen und theologische Sicht und Folgerungen daraus für heute*. W oparciu o źródła biblijne, archeologiczne i historyczne przedstawił w tej dysertacji miejsce sprawowania Eucharystii, jego naturę i ewolucję. Dyplom doktorski z *Anselmianum* nostryfikowała ks. Boguniowskiemu w roku 1988 Rada Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Stopień doktora habilitowanego teologii z zakresu liturgiki uzyskał ks. Boguniowski w Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w dniu 12 czerwca 2002 roku na podstawie rozprawy *Rozwój historyczny ksiąg liturgii rzymskiej do Soboru Trydenckiego i ich percepcja w Polsce*. Recenzentami tej rozprawy habilitacyjnej byli: prof. dr hab. Jerzy Józef Kopeć CP (Katolicki Uniwersytet Lubelski), ks. prof. dr hab. Jerzy Stefański (Uniwersytet Adama Mickiewicza) i prof. dr hab. Stefan Koperek CR (Papieska Akademia Teologiczna). Nadany wówczas tytuł doktora habilitowanego zatwierdziła Centralna Komisja do Spraw Tytułu

² *Elenchi dei docenti e diplomati, [w:] Cento anni di cammino. Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica (1884–1984). Atti delle manifestazioni per il Centenario della Scuola con documentazione relativa alla sua storia*, a cura di T. Natalini, Città del Vaticano 1986, s. 272.

Naukowego i Stopni Naukowych w dniu 28 października 2002 roku. Dyplom odebrał z rąk Wielkiego Kanclerza Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie Franciszka kardynała Macharskiego w katedrze wawelskiej w dniu 11 stycznia 2003 roku³.

Z powodu braków kadrowych, jak i w związku z posiadaniem pewnym doświadczeniem w zakresie liturgii ks. Boguniowski zaraz po święceniach skierowany został jako wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Salwatorianów w Bagnie. Zajęcia te prowadził do rozpoczęcia studiów specjalistycznych na KUL. Po powrocie ze studiów rzymskich w roku 1967 prowadził wykłady z liturgiki, sztuki sakralnej i misjologii w seminarium zakonnym. Zajmował się tam wówczas organizowaniem biblioteki seminaryjnej w oparciu o księgozbiór pozostawiony przez niemieckich salwatorianów. W roku 1972 ks. Boguniowski powołany został na stanowisko kierownika Archiwum w Kurii Generalnej Salwatorianów. Urząd ten sprawował do 30 września 1985 roku. Opracował w tym czasie inwentarze zasobu znajdującego się w tymże archiwum generalnym. Po tym okresie pracy archiwisty poświęcił się przygotowaniu dysertacji doktorskiej.

Po powrocie do kraju ze względów zdrowotnych ks. Boguniowski zatrudniony został w październiku 1987 roku w Instytucie Liturgicznym im. bł. Michała Giedroycia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie prowadził wykłady z liturgiki. Najpierw w latach 1988–1994 na stanowisku starszego asystenta, a następnie adiunkta. Prowadził także proseminarium z liturgiki. W latach 1990–1994 sprawował w zgromadzeniu funkcję archiwisty prowincjalnego. W 1989 roku mianowany został na stanowisko wicedyrektora Instytutu Liturgicznego, na którym to stanowisku był do roku 1995. W roku 1989 przygotował dla tej instytucji pierwszy projekt regulaminu.

Od października 1987 roku wykładał ponownie liturgikę i prowadził proseminarium z tego przedmiotu w Wyższym Seminarium Duchownym swojego zgromadzenia w Bagnie. W roku akademickim 1991–1992 miał wykłady z liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym Franciszkanów Konwentalnych, a w roku 1996–1997 prowadził wykłady z liturgiki w Wyższym Instytucie Katechetycznym w Krakowie.

Od 10 marca 1989 roku na polecenie rektora Papieskiej Akademii Teologicznej ks. prof. dr. hab. Wacława Świerzawskiego (*1927) ks. Boguniowski organizował i kierował archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Opracował wówczas dla potrzeb tegoż archiwum: regulamin archiwum, wykaz akt dla wszystkich jednostek organizacyjnych uczelni, instrukcję kancelaryjną i wykaz akt spuścizn. Rektor i Senat Papieskiej Akademii Teologicznej w uznaniu zasług dla uczelni przyznali mu w roku

³ *Wydarzyło się*, „Vita Academica” 3 (2003) nr 1, s. 5.

1997, jako jednemu z pierwszych pracowników, odznaczenie „Zasłużony dla Papieskiej Akademii Teologicznej”, które w tym roku po raz pierwszy było nadawane⁴. Wszystkie zajęcia na uczelni, dydaktyczne i archiwalne, zakończył tak ze względów zdrowotnych, jak i wieku w czerwcu 2000 roku.

Badania naukowe ks. Boguniowskiego z zakresu historii liturgii oparte były na najstarszych źródłach i dotyczyły rozwoju kultu chrześcijańskiego od starożytności chrześcijańskiej poprzez średniowiecze aż do czasów Soboru Trydenckiego (1545–1563). Zwłaszcza rozprawa habilitacyjna będąca ukończeniem jego działalności badawczej i dydaktycznej to w języku polskim podstawowy podręcznik do historii rozwoju ksiąg liturgicznych tak w Kościele powszechnym, jak i lokalnym polskim. Była ona wynikiem wieloletnich badań źródłowych opartych na sumiennej analizie rękopisów liturgicznych polskich i zagranicznych. Stanowi ona próbę stworzenia syntezy rozwoju historycznego ksiąg liturgii rzymskiej. Ks. Boguniowski był autorem 33 publikacji, w tym 6 pozycji zwartych i 15 artykułów. Dorobek ten nie jest zbyt olbrzymi, jeśli chodzi o ilość publikacji, ale jest znaczący pod względem jakości – *non multa, sed multum!* Opracowania te pisane z dużą akrybią opierają się o zawsze rzetelną analizę materiałów źródłowych. Prace jego cieszą się zasłużonym uznaniem u naukowców tak polskich, jak i zagranicznych, czego wyrazem są liczne odniesienia do jego dzieł. Z jego dorobku naukowego zapewne długo jeszcze korzystać będą pracownicy nauki polskiej i to nie tylko liturgiści, ale gros naukowców polskich uprawiających humanistykę.

Obok prowadzenia tych pracochłonnych badań własnych ks. Boguniowski uczestniczył także aktywnie w życiu naukowym uczelni, jak też brał chętnie czynny udział w wielu krajowych i zagranicznych naukowych sympozjach i konferencjach (zwłaszcza obszaru języka niemieckiego), gdzie prezentował wyniki swych naukowych dociekań. Był sumiennym wykładawcą dobrze przygotowanym do wykładów, które prowadził w sposób jasny i zrozumiały dla słuchaczy. Wynikiem tego było także opracowanie kilku skryptów dla studentów: *Sakrament kapłaństwa. Wykład monograficzny historyczno-teologiczny na podstawie źródeł historycznych*, cz. 1–2 z lat 1991–1992 oraz *Księgi liturgiczne. Zarys historyczny* z lat 1995 i 1997. Ks. Boguniowski jako pracownik naukowy w krakowskim środowisku uczelnianym cieszył się zasłużonym uznaniem i szacunkiem.

Ks. Boguniowski był członkiem następujących stowarzyszeń: Associazione Archivistica Ecclesiastica i krakowskiego oddziału Stowarzyszenia

⁴ *Zasłużony dla Akademii*, „Biuletyn Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie” 16 (1997/1998), s. 57; A. Kubiś, *Jubileusz 600-lecia Wydziału Teologicznego w Krakowie 1397–1997*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 49 (1999) nr 1/2, s. 250.

Archiwistów Polskich, aktywnie uczestnicząc w ich pracach. Jego hobby była hodowla pszczół.

Nie można wszakże zapominać, iż ks. Boguniowski był nie tylko naukowcem i wykładawcą, ale przede wszystkim zakonnikiem i kapłanem, przełożonym klasztoru i duszpasterzem. W czasie pierwszego pobytu w Rzymie pomagał w obsługiwanych przez salwatorianów kaplicach bazyliki watykańskiej św. Piotra: chrzcielnej i Najświętszego Sakramentu. Po powrocie w roku 1967 z Wiecznego Miasta był przez kolejny rok wikariuszem w Bagnie. W roku 1987 mianowany został wicesuperiorem salwatoriańskiej wspólnoty w Bielsku-Białej przy ul. Kluski 5. Z kolei w latach 1990–1993 był superiorem (przełożonym) wspólnoty salwatorianów w Krakowie przy ul. Łobzowskiej 22.

Na początku października 2002 roku ks. Boguniowski został przeniesiony z Krakowa do wspólnoty zakonnej w Bielsku-Białej, której członkiem pozostał do końca życia. W ostatnim jednak okresie, ze względu na pogarszający się stan zdrowia, przebywał w Domu Pomocy Społecznej dla Przewlekłe Chorych w Bielsku-Białej Komorowicach prowadzonym przez siostry elżbietanki. Ostatnie cztery lata jego życia naznaczone były szczególnym krzyżem cierpienia. Zmarł w godzinach popołudniowych w uroczystość Wszystkich Świętych 2007 roku. W przeddzień pogrzebu 5 listopada odbyły się uroczystości pogrzebowe w kościele Salwatorianów pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Bielsku-Białej. Pogrzeb odbył się natomiast we wtorek 6 listopada w rodzinnej parafii pw. Chrystusa Króla w Bielsku-Białej Leszczycach. Eucharystii pogrzebowej przewodniczył i homilię wygłosił ks. Jan Folkert, prowincjał Polskiej Prowincji Salwatorianów. Kondukt na cmentarz prowadził z kolei proboszcz rodzinnej parafii zmarłego ks. Józef Jasek. Pochowany został na tamtejszym cmentarzu komunalnym⁵.

Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa

1978

Działalność Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych [we Włoszech], „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” t. 37 (1978), s. 321–331.

1986

Domus Ecclesiae. Der Ort der Eucharistiefeier in den ersten Jahrhunderten. Tatsachen und theologische Sicht und Folgerungen daraus für heute, Rom 1986 (Tesi. Pontificio Ateneo San Anselmo. Pontificio Istituto Liturgico, 113).

⁵ KS. JMP [J. M. Pędziwiatr], *Kustosz tradycji. Śp. ks. prof. Józef Boguniowski SDS*, „Gość Niedzielny” wyd. bielsko-żywieckie 84 (2007) nr 46, s. III.

J. J. Kopeć, rec. *J. Boguniowski SDS*, „*Domus Ecclesiae*”. *Der Ort der Eucharistiefeier in den ersten Jahrhunderten. Tatsachen und theologische Sicht und Folgerungen daraus für heute, Rom 1986, Pontificium Atheneum Anselmianum*, „*Vox Patrum*” 8 (1988) t. 15, s. 1102–1105.

1987

Domus Ecclesiae. Der Ort der Eucharistiefeier in den ersten Jahrhunderten. Tatsachen u. theologische sicht und Folgerungen daraus für heute. Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde in der Hl. Liturgie, Rom-Kraków 1987.

W. Bomba, rec. *J. W. Boguniowski SDS Domus Ecclesiae, Der Ort der Eucharistiefeier in den ersten Jahrhunderten. Rom-Kraków*, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 42 (1989) nr 1, s. 74–75.

S. Rau, rec. *Boguniowski, Józef SDS: Domus Ecclesiae. Der Ort der Eucharistiefeier in den ersten Jahrhunderten. Tatsachen u. theologische Sicht und Folgerungen daraus für heute. – Rom Kraków: SDS Salvator 1987. XXXVIII, 510 S.*, „*Theologischen Revue*” 86 (1990), s. 229–232.

1988

«*Ἐπὶ τὸ αὐτό*» *Die älteste christliche Bezeichnung des liturgischen Raumes*, „*Ephemerides Liturgicae*” 102 (1988) nr 6, s. 446–455.

1989

Kongres Wykładowców Liturgiki w Holandii, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 42 (1989) nr 5–6, s. 398.

1990

Sposób cytowania; przypisy, [w:] *Uwagi metodologiczne dotyczące pisania pracy magisterskiej z liturgiki*, pod red. S. Koperka, Kraków 1990, s. 30–55.

Zjazdy liturgistów obszaru języka niemieckiego (AKL) w latach 1964–1988, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 43 (1990) nr 1–2, s. 89–91.

[anonimowo], *Jubileusz promotora odnowy liturgicznej w Polsce* [o. dr Franciszka Stanisława Małaczyńskiego OSB], „*Tygodnik Powszechny*” 44 (1990) nr 47, s. [9].

1992

Mensa Domini et Ecclesiae. Refleksje teologiczne nad terminologią ołtarza katolickiego, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 45 (1992) nr 2–6, s. 86–90.

Aspersja niedzielna w rozwoju historycznym, [w:] *Msza święta*, [red. W. Świerzawski, J. Boguniowski, S. Koperka], Kraków 1992, s. 204–215 (Rozprawy Instytutu Liturgicznego w Krakowie, 2).

1993

Ein Grund zur Dankbarkeit. 25 Jahre des Liturgischen Instituts in Krakau, „*Gottesdienst*” 27 (1993), s. 112.

Błogosławieństwo wody w posoborowych księgach liturgicznych, [w:] *Euntes docete. XXV lat Instytutu Liturgicznego na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, pod red. J. W. Boguniowskiego [i in.], Kraków 1993, s. 136–149.

Błogosławieństwo wody, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 46 (1993) nr 2, s. 78–85.

Kolejny Kongres Archiwistów Kościelnych [we Włoszech], „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” t. 62 (1993), s. 380–381.

Międzynarodowa sesja naukowa wykładawców liturgiki w Brixen (1992), „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 46 (1993) nr 2, s. 103–104.

Pia exercitia, [w:] *Euntes docete. XXV lat Instytutu Liturgicznego na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, pod red. J. W. Boguniowskiego [i in.], Kraków 1993, s. 281–292.

Wykaz prac z liturgiki na Wydziale Teologicznym w latach 1971–1992 znajdujących się w Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej, [w:] *Euntes docete. XXV lat Instytutu Liturgicznego na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, pod red. J. W. Boguniowskiego [i in.], Kraków 1993, s. 439–455.

Wykaz prac promowanych przez ks. bp. prof. dr hab. Wacława Świerzawskiego, [w:] *Euntes docete. XXV lat Instytutu Liturgicznego na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, pod red. J. W. Boguniowskiego [i in.], Kraków 1993, s. 456–462.

1995

Collectarium breviario-rituale Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 48 (1995) nr 4, s. 271–274.

1996

Elementy dekoracyjne miejsca kultu chrześcijańskiego w pierwszych trzech wiekach, [w:] *Sztuka w liturgii*, [red. W. Świerzawski i in.], Kraków 1996, s. 327–344 (Rozprawy Instytutu Liturgicznego w Krakowie, 3).

Symposium liturgiczne w Bambergu (1995), „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 49 (1996) nr 1, s. 55.

1997

Jerozolima. F. W liturgii rzymskokatolickiej, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 7, pod red. S. Wielgusa, Lublin 1997, kol. 1199–1201.

Misterium paschalne w roku liturgicznym. Wykłady, Kraków 1997 (Seria Podręczników. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny, 6).

1998

Zarys dziejów parafii pw. Chrystusa Króla w Bielsku-Białej-Leszczynach. 50-lecie parafii 1946–1996, Bielsko-Biała 1998.

2000

Przedtrydenckie benedykcyjonały w Polsce, „Nasza Przeszłość” t. 94 (2000), s. 481–493.

Rec. Ks. Bogusław Nadolski T. Chr., *Ewangeliarz – więcej niż księga święta*. Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2000, ss. 38, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 53 (2000) nr 3–4, s. 295–296.

Ze wspomnień adiunkta. Instytut Liturgiczny w Rzymie, [w:] *Diligis Me? Pasce. Księga jubileuszowa dedykowana biskupowi sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerzawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949–1999*, t. 2, pod red. S. Czerwika, M. Mierzwy, R. Majkowskiej, Sandomierz 2000, s. 13–23.

2001

Ordinarium Olomucense-Cracoviense. Studium krytyczne, „Nasza Przeszłość” t. 95 (2001), s. 5–27.

Rec. Ks. Bogusław Nadolski T. Chr., *Chwała Ojcu*. Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1999, ss. 127, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 54 (2001) nr 1, s. 68–69.

Rozwój historyczny Księgi Liturgii Rzymskiej do Soboru Trydenckiego i ich recepcja w Polsce, Kraków 2001.

J. Stefański ks., *Ważne kompendium na temat średniowiecznych ksiąg liturgicznych*, „Studia Gnesnensia” t. 16 (2002), s. 323–326.

2002

Objawiona miłość Boża. Duchowa refleksja i teologiczny komentarz do liturgii okresu zwykłego tygodnie I-VIII, niedziele, święta i uroczystości, Kraków 2002.

Osobliwości obrzędowe święceń kapłańskich w używanych w Polsce pontyfikalach średnio-wiecznych, [w:] *Ante Deum stantes*. [*Analecta reverendissimo domino Stanislawo Czerwik obla-ta*], pod red. S. Koperka, R. Tyrały, Kraków 2002, s. 127–138 (Studia. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny, 7).

2003

Przedtrydenckie lekcjonarze mszalne, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 56 (2003) nr 1, s. 17–24.

Prace magisterskie napisane pod kierunkiem ks. Józefa Andrzeja Boguniowskiego SDS

Maroń Janusz OFM Cap, *Obzędry inicjacyjne i profesji zakonnej w zakonie braci mniejszych kapucynów. Aspekt historyczno-teologiczny*, Kraków 1991 (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie), X + 71 s.

Wesołowski Krzysztof OCD, *Kult św. Tekli z Ikonium w polskiej prowincji karmelitów bosych w XVIII w.*, Kraków 1992 (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie), 74 s.

Figiel Józef SDS, *Problematyka liturgiczno-duszpasterska we Wrocławskich Wiadomościach Kościelnych w latach 1965–1990*, Wrocław 1994 (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), 202 s.

Gajewski Krzysztof SDS, *Akomodacja wystroju wnętrz kościołów dekanatu prusickiego i trzebnickiego do posoborowych wymogów liturgicznych*, Wrocław 1995 (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), VI + 169 s.

Szewczyk Jacek SDS, *Historia dzwonów w dekanacie: borowskim, sobóckim i Wrocław-Południe w archidiecezji wrocławskiej*, Wrocław 1995 (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), XV + 158 s.

Styc Adam SDS, *Formacja liturgiczna kandydatów do kapłaństwa w wyższych seminariach duchownych według posynodalnej adhortacji apostolskiej Pastores dabo vobis Jana Pawła II O formacji kapłanów we współczesnym świecie*, Wrocław 1996 (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), 7 + 68 s.

Gaik Katarzyna, *Wątki liturgiczne w „Pielgrzymce do miejsc świętych” Eterii*, Kraków 1999 (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie), 105 s.

Drogoś Krzysztof SDS, *Msza Święta jako Pamiętka Pana w świetle Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Wrocław 2000 (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), XIII + 77 s.

Sokołowski Jacek MS, *Postawy i gesty liturgiczne w Mszale Pawła VI w aspekcie teologiczno-prawnym*, Kraków 2001 (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie), IX + 63 s.

Karoń Dariusz, *Uobecnienie Misterium Paschalnego w celebracji roku liturgicznego według Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Kraków 2003 (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie), 63 s.

Kraków

KS. ANDRZEJ BRUŹDZIŃSKI